

JUHLAJULKAISU

KAARLO JUHO  
STÅHLBERG

1865 · 28/1 · 1945

---

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

**TYRVÄÄN KIRJAPAINO OY  
VAMMALA 1943**

ISBN 978-951-855-881-4 (PDF)

*Perustaja- ja Kunniajäsenelleen, Presidentti*

*Kaarlo Juho Ståhlbergille*

*hänen täyttäessään kahdeksankymmentä vuotta*

*Kunnioittavasti*

*Suomalainen Lakimiesyhdistys*

*28 päivänä tammikuuta 1945*

Huugo Raninen

## Äänestysjärjestys, äänestys ja äänestystuloksen toteaminen

Ennen osakeyhtiön rekisteröimistä pidettävän perustavan yhtiökokouksen enempää kuin muunkaan rekisteröimättömän osakeyhtiön yhtiökokouksen äänestyskysymykseen ei tässä kirjoituksessa voida yksityiskohtaisesti kajota. Äänioikeus ja puhevalta niin perustavassa kuin muussakin ennen yhtiön rekisteröimistä pidettävässä yhtiökokouksessa on kaikilla, jotka ovat merkinneet vähintään yhden osakkeen ja joiden nimet on otettu merkitsijöistä laadittuun luetteloon, jonka yhtiön perustajat osakeyhtiölain 10 §:n mukaan vahvistavat allekirjoituksellaan. Sanotun lain 1 ja 8 §:stä ilmenee, että osakeyhtiön perustajia tulee olla vähintään kolme. Tämä on ehdoton vaatimus, jota ei voida ns. yhdenmiehen osakeyhtiöissäkään kiertää.<sup>1</sup> Osakeyhtiön perustamisedellytyksenä on osakeyhtiölakimme 10 §:n mukaan, että kaikki osakkeet on merkitty, ja samain lain 11 §:n 2 momentin mukaan, että yksi viidesosa osakkeen määrästä on maksettu joko heti osaketta otettaessa tai yhtiöjärjestyksessä määrätyn ajan kuluessa.<sup>2</sup> Sekä perustajain että muiden merkitsijain on tarkis-

<sup>1</sup> Näin myös *Caselius*, DefLegis 1944 s. 302.

<sup>2</sup> Yleensä osakkeet maksetaan rahana niiden nimellisarvon mukaan. Mutta yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että maksu saattaa tapahtua muunakin nimetynä omaisuutena kuin rahana. Tällaista omaisuutta ovat mm. tehdaslaitokset, koneet, laitteet, raaka-aineet, puolivalmisteet yms. tuotantopääomat sekä patentti- ja saamis-oikeudet. Jos perustajat hyväksyvät tällaisen maksutarjouksen, on se ynnä omaisuudelle määrätty raha-arvo merkittävä osakemerkinnän yhteyteen. Tällöin

tettava, että mainitut edellytykset ovat olemassa. Äänestää ei kuitenkaan voida siitä, onko nämä ehdot täytetty vai ei, koskei tosiasiota voida äänestämällä muuttaa. Jos merkitsijä on kuollut, on hänen perillisillään oikeus käyttää merkitsijän valtaa.<sup>3</sup> Perustajain velvollisuutena on myös todeta, että kaikki kokoukseen saapuneet ovat äänioikeutettuja.

Vaikka jokaisella osakkeenmerkitsijällä on äänioikeus, ei se välttämättä osoita, että hän saa tätä oikeuttaan käyttää kaikkiin kokouksessa esiintyviin asioihin nähden. Niinpä osakeyhtiölain 12 §:n 3 momentin mukaan henkilö, joka on tehnyt apport-ehdon, tai perustaja, joka on vaatinut yhtiöltä joitakin määrättyjä etuja kohtuullisen perustajanpalkkion lisäksi, ei ole oikeutettu ottamaan osaa tämän vaatimuksensa hyväksymistä koskevaan äänestykseen perustavassa yhtiökokouksessa.

Jos on tehty apport-ehtoja tai jos yhtiöjärjestyksessä on määräys, jonka nojalla perustaja saa jonkin edun yli kohtuullisen perustajanpalkkion, on ensinnä äänestettävä niiden hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Päätökseksi tulee kokouksessa läsnäolevien merkitsijain yksinkertaisen enemmistön mielipide. Tämä enemmistö lasketaan osakkaiden henkilö- eli pääluvun mukaisesti, jolloin enemmistön riittää muodostamaan puolet henkilöluvusta ja lisäksi yksi.

Vasta sitten kun kosketellut ehdot ja määräykset on hyväksytty, kokous päättää, perustetaanko yhtiö vai ei. Perustamispäätöksen tulee olla ehdoton, sillä ehdollinen perustamispäätös on mitätön.<sup>4</sup> Kun ratkaistaan kysymys yhtiön perustamisesta, on siinä osakeyhtiölain 12 §:n 2 momentin mukaan äänestettävä henkilö- eli pääluvun mukaisesti. Jos yksinkertainen enemmistö kannattaa perustamista,

puhutaan ns. kvalifioidusta yhtiön muodostamisesta. Puheena olevaa pääomapanosta sanotaan apport-omaisuudeksi ja sitä koskevaa sopimuskohtaa apport-ehdoksi.

Kun todetaan, että vähintään yksi viidesosa osakkeen nimellisarvosta on suoritettu, ei tarvita mitään selvitystä siitä, ovatko yhtiölle maksetut varat sillä hetkellä perustavan yhtiökokouksen käytettävänä käteisenä vai pankkisijoituksina. Tämän kannan on tosin epäillen lausunut meillä *Chydenius*, Lagen om aktiebolag. Helsingfors 1927 (lyh. *Chydenius*) s. 38.

<sup>3</sup> *Chydenius* s. 16.

<sup>4</sup> *Chydenius* s. 15.

saattaa vähemmistöön kuuluva merkitsijä vastoin tahtoaan joutua osakkaaksi yhtiöön ja velvolliseksi suorittamaan osakemaksunsa kokonaisuudessaan. Mutta jos äänet näissä tapauksissa, joissa yksinkertainen enemmistö ratkaisee asian, menevätkin tasan, ei osakeyhtiölakimme anna mitään ohjetta sen varalle. Tosin sen 24 §:n mukaan yhtiökokouksessa toimitetut vaalit ratkaistaan arvalla, ja muissa asioissa tulee voimaan se mielipide, jota puheenjohtaja on kannattanut, jos äänet jakaantuvat tasan. Mutta tämän §:n säännökset eivät koske perustavaa yhtiökokousta, jossa ei puheenjohtajan mielipide eikä arpakaan voi ratkaista asiaa äänten jakaantuessa tasan. Näin ollen ei voitane tulla muuhun kuin siihen tulokseen, että äänestyksen tulosta on tässä tapauksessa pidettävä kielteisenä.

Sen jälkeen kun perustamispäätös on tehty, äänestetään yhtiökokouksessa äskenmainitun osakeyhtiölain 24 §:n osoittamalla tavalla eli siten, että jokaisella osakkaalla on yhtä monta ääntä kuin osaketakin, jollei yhtiöjärjestyksessä ole toisenlaisia määräyksiä.<sup>5</sup> Jo perustavassa yhtiökokouksessa saattaa ilmetä seikkoja, jotka tekevät tarpeelliseksi muuttaa yhtiöjärjestystä. Osakeyhtiölakimme ei sisällä mitään säännöksiä siitä, voidaanko jo tässä yhtiökokouksessa muuttaa yhtiöjärjestystä. *Chydeniuksen* <sup>6</sup> mukaan voidaan jo perustavassa yhtiökokouksessa tehdä yhtiöjärjestyksen muutos, jos kaikki läsnäolevat merkitsijät sitä haluavat. Näin on syntynyt sekä uusi yhtiöjärjestys että uusi yhtiö simultaanisesti, koska tällainen päätös

<sup>5</sup> Tämä on yleinen säännös eri osakeyhtiölainsäädännöissä. Mutta eri maiden laeissa on tästä poikkeaviakin säännöksiä ja määräyksiä sellaisista osakkeista, joilla ei ole äänioikeutta, Ks. mm. *Schlegelberger-Quassowski-Hefermehl*, Aktiengesetz. Berlin 1939 (lyh.: *Schlegelberger*) s. 460 ss. ja *Teichmann-Koehler*, Aktiengesetz. Berlin 1939 (lyh.: *Teichmann-Koehler*) s. 243 ss. Ruotsin uuden osakeyhtiölakiehdotuksen 124 §:n 3 momentin mukaan yhtiökokouksen avaja piti valita kokouksen osanottajien henkilö- eli pääluvun mukaisella äänestyksellä, jollei kukaan yhtiön hallituksen jäsen ole saapuvilla. Vrt. *Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m m. I Lagtext. II Motiv.* Stockholm 1941 (lyh.: *Lagberedningens förslag I—II*) I ss. 68/9 ja II s. 495. Lopullisen 14 päivänä syyskuuta 1944 annetun Ruotsin osakeyhtiölain 119 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan jokaisella äänioikeutetulla osakkeella on yksi ääni, mutta saman §:n 3 momentissa on äänioikeuteen nähden seuraava rajoitus: »För egen aktie må aktiebolag icke utöva rösträtt, ej heller må av dotterbolag rösträtt utövas för aktie i moderbolaget.»

<sup>6</sup> *Chydenius* s. 15.

ei sido poissaolevia. Päätöksen tekijäin täytyy siis ottaa myös vastuulleen koko osakepääoma. Jos kuitenkin yhtiöjärjestyksen muuttamispäätös tehdään vasta perustamispäätöksen jälkeen ja tällaisesta on kokouksessa ilmoitettu, voinee tämän päätöksen tehdä myöskin se enemmistö, joka joko voimassa olevan lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan on yhtiöjärjestyksen muuttamiseen yleensäkin pätevä.

Kun keskustelu osakeyhtiön yhtiökokouksessa on jostakin asiasta päättynyt, puheenjohtaja vahvistaa tämän vasaranlyönnillä ja selostaa tehdyn ehdotuksen sekä tiedustelee, onko selostus oikea. Tällaisen menettelyn tarkoituksena on ehdotuksen olemassaolon ja sisällön lopullinen toteaminen ja vahvistaminen. Nekin ehdotukset, joista puheenjohtaja ei salli äänestää, on selostettava. On oikein ja kohtuullista, että jos muistutuksia tehdään, puheenjohtaja tutkii ja harkitsee niiden aiheellisuuden ja asianhaaran mukaan joko ottaa muistutuksen huomioon tai jättää sen huomioonottamatta. Mitään pitempää keskustelua, vielä vähemmän äänestystä, puheenjohtajan ei enää ole sallittava muistutuksen johdosta. Jos puheenjohtaja oikaisee selostustaan muistutuksen johdosta, hän mainitsee tämän kokoukselle ja tiedustelee, voidaanko selostus näin oikaistuna hyväksyä. Ellei uusia muistutuksia tehdä, hän vahvistaa selostuksen vasaranlyönnillä.<sup>7</sup>

Puheenjohtaja on oikeutettu, jopa velvollinen kieltäytymään ottamasta äänestettäväksi sellaisia ehdotuksia, joiden yhteisenä tunnusmerkkinä on, että yhtiökokous hyväksyessään tällaisen ehdotuksen tekisi päätöksen, jota toimeenpanemasta yhtiön hallitus on oikeutettu ja velvollinen kieltäytymään.<sup>8</sup> Nämä ehdotukset *Söderström* jakaa kolmeen ryhmään. Vaikkakin hän käsittelee asiaa Ruotsin voimassa olevan oikeuden kannalta, puoltaa hänen kantansa esittäminen paikkaansa siksi, ettei meikäläisessä kirjallisuudessa ole tätä asiaa käsitelty ja ettei Ruotsin enempää kuin Suomenkaan lainsäädännössä ole tästä mitään mainintaa. Ensimmäisenä ryhmänä ovat

<sup>7</sup> *Itkonen*, Kunnallismiehen käsikirja. Porvoo 1934 (lyh. *Itkonen*) s. 75.

<sup>8</sup> Näin myös *Söderström*, *Bolagstämman enligt lag om aktiebolag* den 12 augusti 1910. Stockholm 1927 (lyh. *Söderström*) s. 213.

ne ehdotukset, jotka tarkoittavat rikollista tekoa, toisena ne, jotka ovat osakeyhtiölain vastaiset, ja kolmantena ne, jotka ovat yhtiöjärjestyksen vastaiset. Toinen Söderströmin mainitsema ryhmä on kuitenkin liian suppea, sillä muunkin lain kuin osakeyhtiölain vastainen päätös on sellainen, ettei yhtiön hallitus ole oikeutettu panemaan sitä täytäntöön. Sen lisäksi on puhtaasti muodollisia syitä, jotka Söderströmin mukaan muodostavat toisen pääryhmän. Ehdotus voidaan kieltäytyä ottamasta äänestettäväksi esim. siitä syystä, että se koskee jo kokouksessa ratkaistua asiaa taikka kohdistuu sellaiseen seikkaan, jonka vuoro päiväjärjestyksen mukaan ei vielä ole tullut.<sup>9</sup>

Yhtiökokouksen puheenjohtaja ei voi sitovasti ratkaista kysymystä siitä, kuuluuko ehdotus johonkin ensinmainituista kolmesta ryhmästä, koska ne ovat luonteeltaan oikeudellisia. Yhtiökokous voi lopullisesti päättää vain yhtiön hallintoa koskevista asioista. Näihin kolmeen ryhmään kuuluvat kysymykset ratkaisee lopullisesti valtion viranomainen, mikäli asia tämän käsiteltäväksi jätetään. Mutta kun puheenjohtaja yhtiökokouksessa tavallisesti edustaa suurta asiantuntemusta tällä alalla, on yleensä käytännöllisintä, että hän suorittaa tällaisenkin asian ensi ratkaisun.<sup>10</sup> Puheenjohtajan tulee niinkään ratkaista, sisältyykö käsiteltävänä olevaan asiaan jotakin sellaista, josta muuten ei kannata äänestää. Niinpä on hyödytöntä äänestää siitä, onko tilivuotta koskeva tilinpäätös laadittu kirjanpitovelvollisuudesta annetun lain mukaan vai ei, sillä tilinpäätös joko on kirjanpitovelvollisuuslain mukainen tai se ei sitä ole. Yhtiökokous voi, kunkin äänestäjän enemmän tai vähemmän tarkan asiantuntemuksen ja tilintarkastajiin kohdistuvan luottamuksen vaikuttaessa äänten ryhmitukseen, päättää vain tilinpäätöksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Kokouksen päätöksen perusteluna voidaan kyllä mainita hylkäämistapauksessa sanottu puute, mutta jos perustelu ei pidä paikkaansa, voi päätöskin kumoutua. Mutta vuositilinpäätöstä käsiteltäessä kokouksen puheenjohtajan on otet-

<sup>9</sup> Söderström, s. 213.

<sup>10</sup> Cavallin, Ordförandeskap å bolagsstämma. Svensk Juristtidning 1923 s. 391.

tava äänestettäväksi ehdotus, joka tarkoittaa omaisuusluettelossa eli inventaariossa olevan omaisuuserän kohtuullista ja laillista koroittamista, koska tämä on ennen kaikkea hallinto- eikä oikeuskysymys.<sup>11</sup>

Yleisenä voidaan pitää sitä mielipidettä, ettei keskustelun kuluessa kannattamatta jääneestä ehdotuksesta tarvitse äänestää. Siksi puheenjohtajalla on valta menetellä tämän ehdotuksen suhteen harkintansa mukaisesti. Sen verran lienee kuitenkin selvää, että jos hän kerran on ilmoittanut ehdotuksen hylkäämisestä, ei ole ainakaan parlamentaarisen käytännön mukaista, että hän tämän päätöksensä sitten peruuttaa, jos joku vasta keskustelun päättymisen jälkeen ilmoittaa kannattavansa ehdotusta.<sup>12</sup>

Kun jostakin päiväjärjestyksessä olevasta asiasta on tehty useampia kuin kaksi ehdotusta, on kokouksen puheenjohtajan esitettävä se järjestys, jossa ehdotukset otetaan äänestettäväksi. Tällaista ehdotusta sanotaan esitykseksi äänestysmenettelystä eli äänestysjärjestyksesitykseksi. Kokous voi joko yksimielisesti tai äänestäen hyväksyä puheenjohtajan esityksen tahi tehdä siihen muutoksia, minkä jälkeen äänestysmenettely vahvistetaan vasaranlyönnillä.

Äänestysjärjestyksissä on havaittavissa kaksi pääsuuntaa, joista toisessa asetetaan vastakkain äänestettäväksi äärimmäiset vastakohdat, ja toisessa menetellään siten, että valmistavissa äänestyksissä karsitaan loppuäänestykseen ne kaksi ehdotusta, joilla on suurin kannatus. Näiden välillä toimitetaan lopullinen ratkaiseva äänestys. Edellistä vaihtoehtoa käytettäessä saattavat jotkin väliehdotukset jäädä kokonaankin äänestämättä ja siten ei saada täydellistä kuvaa kokouksen mielipiteestä. Jos jälkimmäistä tapaa käytetään, aiheutuu siitä, että hylkäävästä ehdotuksesta äänestetään viimeiseksi.<sup>13</sup> Jälkimmäistä menettelytapaa on selkeästi käsitellyt *Söderström*, jonka mukaan ehdotukset voidaan sisältöönä nähden ryhmitellä esim. seuraavasti:

<sup>11</sup> Ks. *Söderström* s. 215.

<sup>12</sup> Vrt. *Itkonen* s. 75.

<sup>13</sup> Ks. *Itkonen* s. 75.

|                                 |                                                                                         |
|---------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| Lykkäämistä koskevat ehdotukset | { Ehdotus, että päätös on tehtävä heti.<br>Ehdotus, että päätöksenteko lykätään.        |
| Hyväksyvät ehdotukset           | { Hyväksyvä.<br>Hyväksyvä, mutta eräin ehdoin.<br>Hyväksyvä, mutta eräin toisin ehdoin. |
| Hylkäävät ehdotukset            | { Puhtaasti hylkäävä.<br>Hylkäävä, johon lisäksi liittyy esim.<br>jokin julkilausuma.   |

Ensinnä äänestetään lykkäämisehdotuksesta. Jos tämä ehdotus voittaa, on äänestys päättynyt. Äänestyksen kohteena ollut asia siirtyy silloin seuraavaan kertaan. Jos taas lykkäämisehdotus hylätään, siirrytään äänestämään hyväksyvästä ehdotuksista. Ensinnä äänestetään kahden sellaisen ehdotuksen välillä, jotka eroavat asiallisesti vähimmän toisistaan. Voittanut ehdotus asetetaan sitten äänestettäväksi kolmatta ehdotusta vastaan. Viimeksimainitussa äänestyksessä voittaneesta tulevat ja a-esitys loppuäänestykseen. Hylkäävien ehdotusten ryhmässä voittaneesta tulee e i-esitys loppuäänestykseen, joka suoritetaan hyväksyvien ryhmässä voittaneen ehdotuksen (jaa-esityksen) ja hylkäävien ryhmässä voittaneen ehdotuksen (ei-esityksen) kesken.<sup>14</sup>

Itse äänestäminen tapahtuu yhtiökokouksessa tavallisesti siten, että äänestäjä lausuu tai kirjoittaa paperilapulle joko sanan »jaa» tai sanan »ei». Näiden sanojen joko hyväksyvän tai hylkäävän merkityksen puheenjohtaja ilmoittaa kulloinkin äänestettävänä olevaan ehdotukseen nähden ns. äänestysesityksenä ennen kutakin äänestystä.

Osakeyhtiön yhtiökokouksessa voidaan äänestys suorittaa joko avoimesti tai suljetusti. Edellinen äänestystapa on yleinen ja siis säännöllinen, jälkimmäinen tapa poikkeuksellinen. Avoimelle äänestystavalle on ominaista, että äänestettäessä käy välittömästi

<sup>14</sup> Söderström s. 86.

ilmi, kuka mitäkin ehdotusta kannattaa tai vastustaa. Äänestys tapahtuu tällöin nimenhuutoäänestyksessä siten, että äänestäjä, kun hänen nimensä huudetaan, vastaa äänestysesityksen perusteella joko »jaa» tai »ei» tahi vaaleissa mainitsee sen henkilön nimen, jota hän haluaa äänestää. Avoimeen äänestykseen kuuluu myöskin ns. huutoäänestys l. akklamaatio, joka tapahtuu siten, että kaikki äänestäjät yht'aikaisesti huutavat »jaa» ja »ei». Puheenjohtaja ratkaisee tällöin, kumpi näistä huudoista on voitolla. Tämä äänestystapa ei kuitenkaan ole mahdollinen osakeyhtiöiden yhtiökokouksissa, koska se on mahdollinen ainoastaan silloin, kun kullakin kokoukseen osallistuvalla on vain yksi ääni. Osakeyhtiön yhtiökokouksissa on ääntenlaskuperusteena yleensä osakkaan osakkeiden ja niihin liittyvien äänien lukumäärä. Voidaan tietenkin väittää, että huutoäänestys on mahdollinen osakeyhtiöidenkin kokouksissa silloin, kun kullakin äänestäjällä yhtiöjärjestyksen mukaan on vain yksi ääni. Toisaalta on syytä viitata osakeyhtiölakimme 24 §:n sanontaan, jonka mukaan jokaiselle osakkaalle taataan vähintään yksi ääni. Huutoäänestystulosta ei saada selville kaikkien tarkastettavissa olevasta laskutoimituksesta. Sitä äänestystapaa käytettäessä puheenjohtaja vain ilmoittaa, mikä mielipide hänen käsityksensä mukaan on voittanut. Hän taas tekee päätelmänsä yht'aikaa kajahtaneiden äänten vahvuuden perusteella. Tällöin ei siis ole kysymys siitä, onko joku henkilö äänestänyt ja mitä mieltä hän on ollut.

Jos kullakin äänestäjällä yhtiökokouksessa on vain yksi ääni, voidaan äänestys suorittaa esim. siten, että kukin äänestäjä nostaa kätensä tai nousee seisomaan. Tällöin äänet voidaan aivan täsmällisesti laskea. Englannissa tämä äänestystapa onkin käytännössä common law rulen eli tavanomaiseen oikeuteen kuuluvan säännön nojalla. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin määrätä, millä tavalla avoin äänestys on toimitettava. Muuten puheenjohtaja voi päättää asiasta. Hän voi siitä tiedustella yhtiökokouksenkin mielipidettä.

Suljetun eli salaisen äänestyksen tunnusmerkkinä on, ettei siitä käy ilmi, kuka äänestäjä mitäkin ehdotusta kannattaa tai vastustaa. Sitä äänestystapaa käytetään, kun halutaan antaa tilaisuus äänestää

täysin vapaasti, pakotusta, kostotoimenpiteitä tms. pelkäämättä. Salaisen äänestystavan käyttämisestä voi olla määräyksiä osakeyhtiölaissa ja yhtiöjärjestyksessä. Voidaan määrätä, että suljettua eli salaista äänestystä on käytettävä jostakin erityisestä asiasta, esim. hallituksen jäsenistä äänestettäessä joko a) ehdottomasti tai b) vain siinä tapauksessa, että jokin määrätty vähemmistö tai vaikkapa vain yksi ainoa osakas sitä pyytää. Voidaan myös määrätä, että aina kun jokin määrätty vähemmistö tai vain yksikin osakas sitä pyytää, äänestys on oleva suljettu. Lopuksi on sekin mahdollisuus, että puheenjohtajalle jätetään valta ratkaista, milloin käytetään suljettua äänestystä. Jos laki tai yhtiöjärjestys vaikenee tästä asiasta, voi puheenjohtaja asemansa nojalla määrätä minkä asian tahansa ratkaistavaksi suljetuin äänestyksin. Voidaan kysyä, onko jollakin määrätyllä vähemmistöllä tai yksityisellä osakkaalla mahdollisuus pakottaa puheenjohtajaa käyttämään suljettua äänestystapaa. Kotimaisessa kirjallisuudessamme ei tätä kysymystä ole pohdittu, mutta ulkomaisessa kirjallisuudessa tavataan kaksi toisilleen vastakkaista kantaa. Saksalaisen tieteisopin mukaan vain yhtiökokous itse voi avoimesti äänestämällä päättää, käytetäänkö suljettua äänestystapaa vai ei.<sup>15</sup> Palmerin, joka edustaa englantilaista käsitystä, mukaan puheenjohtajan on toimitettava äänestys suljetusti, jos yksikin osakas sitä vaatii, eikä osakeyhtiölaki tai yhtiöjärjestys toisin määrää.<sup>16</sup> Ruotsin tieteisopissa on Söderström myöskin esittänyt, että yksi ainoakin osakas voi tavanomaisen oikeuden nojalla vaatia suljettua äänestystä.<sup>17</sup> Koska olosuhteet, tavat ja oikeuskäsityskin meillä Suomessa ja Skandinavian maista nimenomaan Ruotsissa ovat suuressa määrin samanlaiset, lienee tätä Ruotsissa omaksuttua sääntöä noudatettava täällä Suomessakin. Käytännössä sitä sovelletaankin melkoi-

<sup>15</sup> *Lehmann*, Das Recht der Aktiengesellschaften, II Band. Berlin 1904 (lyh. *Lehmann*) s. 184.

<sup>16</sup> *Topham*, *Palmer's Company Law*. 14:th edition. London 1930 (lyh. *Palmer*) s. 173. Hän sanookin nimenomaan: »The right to demand a poll is a common law right, and, according to the common law, any one member may demand a poll.» *Palmer* s. 173.

<sup>17</sup> *Söderström* s. 84.

sen laajalti Suomessa, jos kohta en ole tavannut yhtään oikeustapausta, jossa olisi jouduttu määräämään kanta tähän kysymykseen nähden.

Suljettu äänestys suoritetaan siten, että äänestäjä kirjoittaa äänestyslipulle jaa- tai ei-sanana, vaaleissa henkilön nimen ja suhteellisissa vaaleissa ryhmänsä tunnuksen sekä taitettuaan lipun vie sen vaaliurnaansa, jolloin puheenjohtaja tai muu äänestyksen valvoja merkitsee hänen äänestäneen. Yhtiökokouksissa ei äänestysallaisuus ole niin täydellinen kuin muunlaisten yhteisöjen äänestysallaisuuksissa. Tämä johtuu siitä, että äänestäjällä saattaa yhtiökokouksessa olla useampiakin kuin yksi ääni, jonka vuoksi äänestyslippu ennen urnaan joutumistaan on käsiteltävä asian vaatimalla tavalla. Vaikka äänestettäisiin p ä ä l u v u n mukaisesti, saattaisi äänestäjällä joidenkin muiden edustajana olla useampiakin ääniä. Tähän seikkaan perustuvan yhteenlasketun äänimäärän puheenjohtaja tai joku muukin merkitsee äänestyslipun päällispuolelle. Jos, kuten on tavallista, äänestetään o s a k e l u v u n mukaisesti, merkitään äänestyslippuun asianomaisen osakkeisiin liittyvä äänimäärä, mihin luonnollisesti lisätään mahdolliset edustusäänet. Kun toimitajat äänestyksen päätyttyä laskevat ääniä, he tulevat pakostakin ainakin jolloinkin merkintöjensä johdosta havainneeksi, kuka mitenkään on äänestänyt.<sup>18</sup>

<sup>18</sup> Jos osakeyhtiöllä itsellään on omia osakkeitaan, ei niillä voida äänestää yhtiökokouksessa, vaikkakin tietoisopissa, jollei lainsäädännössä ole siitä mitään säännöstä, toiset ovat asettuneet myönteisellekin kannalle. Ks. mm. *Gerber, Der Erwerb eigener Aktien durch die Aktiengesellschaft. Würzburg 1932 s. 24 ss. ja Klausning, Reform des Aktienrechts. Berlin—Wien 1933 ss. 65/6.*

Norjalaisessa tietoisopissa on selvästi lausuttu, että vaikkei laissa olisikaan mitään kieltoa omilla osakkeilla äänestämisen suhteen, ei osakeyhtiön puolesta voida äänestää omilla osakkeilla. *Augdahl, Aktieselskapet efter norsk ret. Oslo 1926 s. 256. Ks. myös Ruotsin osakeyhtiölain 119 §:n 3 momentti ja Lagberedningens förslag II s. 503 sekä Sindballe, Dansk Selskapsret III. Kööpenhamina 1932 s. 201 ja Krenckel, Aktieselskabsloven, Kööpenhamina 1940 ss. 147—8. Saksalaisessa tietoisopissa on katsottu sen, ettei osakeyhtiö saa äänestää omilla osakkeillaan, johtuvan osakeyhtiömuodon luonteesta. Ks. mm. *Schlegelberger-Quassowski-Schmölder, Verordnung über Aktienrecht vom 19 September 1931 nebst den Durchführungsbestimmungen. Berlin 1932 (lyh.: Schlegelberger, Verordnung) s. 52.**

Nykyisessä Saksan osakeyhtiölaissa on 114 §:n 6 momentissa tästä seuraava

Kunkin yhtiökokouksen alussa sekä joka tapauksessa ennen äänestystä ja päätösten tekoa puheenjohtajan on todettava, onko kokouksessa edustettuna vähintään se äänimäärä ja niin monta äänestäjää kuin lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan päätösvaltaisuuden edellytykseksi vaaditaan. Tästä päätösvaltaisuutta osoittavasta luvusta käytetään toistaiseksi suomenkielisen nimityksen puuttuessa »quorum»-nimitystä, ja päätösvaltaisuuden perustamista tällaiseen lukuun sanotaan quorum-vaatimukseksi. Jollei yhtiökokous täytä tätä quorum-vaatimusta, ei se voi toimia osakeyhtiön tahtaelimenä. Tämän ajatuksen on Saksassa esittänyt mm. *Gierke*.<sup>19</sup> Saksassa on voimassa myös se periaate, että yksi ainoakin osakas voi tehdä päätökset osakeyhtiöiden yhtiökokouksissa, jollei laki tai yhtiöjärjestys nimenomaan toisin määrää ja jollei useampia osakkaita ole kokoukseen saapunut.<sup>20</sup> *Schlegelberger*, *Teichmann-Koehler* ja *Staub* ovat nimenomaan huomauttaneet, ettei yhtiön osakkeiden joutuminen yksiin käsiin ole mikään purkuperuste, eikä yhtiö sen kautta menetä oikeushenkilöllisyyttään, sillä osakeyhtiön ja osakkaan omaisuus ovat erillään toisistaan. Tämä on *Staubin* mukaan voimassa, vaikka jo yhtiötä perustettaessa olisi tarkoituksena saada osakkeet yksiin käsiin.<sup>21</sup> Mutta toisin olisi asian laita, jos osakeyhtiö itse saisi haltuunsa kaikki omat osakkeensa. Silloin voidaan *Schlegelbergerin* tavoin sanoa: »Hier würde es überhaupt an jeder persönlichen Grundlage der Aktiengesellschaft fehlen; ein derartiges Gebilde würde vollkommen den Rahmen sprengen, den das Gesetz der mit

säännös: »Das Stimmrecht kann nicht ausgeübt werden für Aktien, die der Gesellschaft oder einem abhängigen Unternehmen oder einem andern für Rechnung der Gesellschaft oder eines abhängigen Unternehmens gehören.»

Paitsi mainittua rajoitusta on Saksan osakeyhtiölain 119 §:n 4 momentissa pankkien äänioikeuteen nähden rajoituksia, lukuunottamatta niitä rajoituksia, joita yhtiöjärjestyksessä saattaa olla. Näistä rajoituksista mm. *Schlegelberger* s. 464 ss. ja *Teichmann-Koehler* s. 245 ss.

<sup>19</sup> *Gierke*, Die Genossenschaftstheorie und die deutsche Rechtssprechung. Berlin 1887 (lyh. *Gierke*) s. 681 viite.

<sup>20</sup> *Lehmann* s. 187 ja *Staub's* Kommentar zum Handelsgesetzbuch. 12. und 13. Auflage. Zweiter Band. Berlin und Leipzig 1926 (lyh. *Staub*) § 251 Anm. 1.

<sup>21</sup> *Schlegelberger* s. 912; *Teichmann-Koehler* s. 429; *Staub* § 292 Anm. 18.

Rechtspersönlichkeit ausgestatteten Aktiengesellschaft zieht.»<sup>21a</sup> Sen sijaan ei Englannissa tavanomaisenaan oikeuden mukaan pidetä yhtä jäsentä riittävänä. Tämä kanta on nimenomaisesti vahvistettu kirjoitetussa laissa, joka vaatii vähintään kolmen osakkaan henkilökoh- taista läsnäoloa yhtiökokouksessa.<sup>22</sup> Eräissä maissa osakeyhtiölaki ei kiinnitä huomiota osakkaiden henkilölukuun, vaan siihen, kuinka suuri osa osakepääomasta tulee olla edustettuna yhtiöjärjestyksessä. Niinpä tavallisia päätöksiä tehtäessä Rankassa vaaditaan 1/4, Venä- jän Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitossa 1/3 ja Italiassa puolet osakepääomasta.<sup>23</sup> Erikoislaatuisten päätösten teossa, kuten yhtiöjär- jestyksen muutoksissa, osakepääoman alentamisessa jne., on eri maissa yleensä voimassa korotettu osamäärä. Niinpä esim. Ranskassa vaa- ditaan 2/3, Venäjän Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitossa 1/2, Saksassa ja Italiassa 3/4 enemmistöä.<sup>24</sup> Toisaalta voidaan asia säännös- tellä sitenkin, että jokin määrätty quorum on voimassa vain näissä erikoistapauksissa, mutta ei tavallisia päätöksiä tehtäessä. Tämä jär- jestelmä esiintyy mm. naapurimaamme Ruotsin osakeyhtiölaissa, jonka 133 §:n mukaan yhtiöjärjestyksen muutospäätökseen vaaditaan, jolleivät osakkaat voi siitä yksimielisesti sopia, että se käsitellään kah- dessa toisiaan seuraavassa yhtiökokouksessa. Ensimmäisessä yhtiö- kokouksessa tarvitaan vain yksinkertainen enemmistö annetuista äänistä, jota vastoin toisessa yhtiökokouksessa vaaditaan uutta enem- mistöpäätöstä äänestäjien lukumäärästä (2/3) ja erityisissä tapauk- sissa lisäksi 3/4 tai 9/10 annetuista äänistä. Joissakin tapauksissa vaaditaan, että kaikki osakkeenomistajat kannattavat päätöstä ja jos- kus määräänemmistö lasketaan koko osakepääomasta.<sup>25</sup> Mainittu

<sup>21a</sup> *Schlegelberger* s. 912. Tähän hän jatkoksi vielä huomauttaa: »Es ist anzu- nehmen, dass der Erwerb der Aktien, der die Vereinigung aller Anteile in der Hand der Aktiengesellschaft vollenden würde, schlechthin nichtig ist, weil er etwas recht- lich Unmögliches zum Ziele hat.»

<sup>22</sup> *Palmer* s. 16.

<sup>23</sup> *Hallstein*, *Die Aktienrechte der Gegenwart*. Berlin 1931 (lyh. *Hallstein*) s. 266.

<sup>24</sup> *Hallstein* ss. 177/8; *Schlegelberger* s. 904 ss.; Saksan osakeyhtiölain 203 §.

<sup>25</sup> Ruotsin osakeyhtiölain 133—137 §:t sisältävät säännökset niistä tapauksista, joissa vaaditaan määrättyä äänten enemmistöä. Näiden §:jen selostamiseen ei tämän kirjoituksen puitteissa ole mahdollista ryhtyä. Sen vuoksi viitataan vain sanottuihin lainkohtiin sekä teokseen: *Lagberedningens förslag* II ss. 529—554.

lainkohta on siinäkin suhteessa huomion arvoinen, että se edustaa tavallaan epäsuoran quorum-vaatimuksen järjestelmää, koska se kytkee myös hyväksyvien äänien määrän osakepääomaan ja vaatii, että annettujen äänien tulee edustaa vähintään  $3/4$  osakepääomasta. Epäsuoran quorum-vaatimuksen piiriin kuuluu myöskin sellainen yhtiöjärjestyksen määräys, että osakkaiden on keskuudestaan valittava kokouksen puheenjohtaja, kaksi pöytäkirjanpitäjää ja kaksi äänten laskijaa.<sup>26</sup> Tällöin quorum koskee epäsuorasti yhtiökokouksen vähintään henkilömäärää. Kun Suomen osakeyhtiölain 28 §:n 2 momentissa ehdottomasti määrätään, että yhtiökokouksen pöytäkirja on vähintään kahden kokouksessa läsnäolleen osakkaan tarkastettava ja todistettava, sisältäneen tämä lainkohta meillä noudatettavan henkilölukua tarkoittavan epäsuoran quorum-vaatimuksen, jota kyllä yhtiöjärjestyksessä voidaan korottaa, mutta ei alentaa. Henkilölukua koskevaan quorum-vaatimukseen voidaan meilläkin yhtiöjärjestyksen nojalla liittää toinen, joka edellä esitetyllä tavalla kohdistuu osakepääomaan.

Jollei yhtiökokoukseen saapuisikaan quorumin edellyttämää äänimäärää, on tätä tapausta varten säädetty laeissa ja määrätty yhtiöjärjestyksissä, että on kutsuttava koolle uusi yhtiökokous, jossa joko quorum ei ole lainkaan voimassa tai se on vähennetty taikka jossa määräänemistövaatimusta on lievennetty. Joissakin yhtiöjärjestyksissä määrätään lisäksi, että uudessa yhtiökokouksessa on näistä lievennyksistä nimenomaan ilmoitettava.<sup>27</sup>

Ennen äänestystuloksen tarkastelua on vielä lyhyesti kosketettava yksityisen osakkeenomistajan äänien lukumäärää. Voimassa olevan osakeyhtiölakimme 24 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan jokaisella osakkaalla on yhtä monta ääntä kuin osakettakin, jollei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Yhtiöjärjestyksen määräyksiä on tässä suhteessa noudatettava. Jos siinä on määräys, että jokaisella osakkaalla on vain yksi ääni taikka että joihinkin osakkeisiin liittyy useampi kuin yksi ääni, on sitä noudatettava. Missä määrin peri-

<sup>26</sup> *Lehmann s. 188.*

<sup>27</sup> *Lehmann s. 191; Staub § 251 Anm. 5.*

aatteesta, että samasta pääomapanoksesta tulee saada samanlainen äänioikeus, voidaan lainsäädännössä myöntää poikkeuksia, kuuluu kuitenkin osakeyhtiöoikeuden kaikkien riidanalaisimpiin kysymyksiin, johon tässä yhteydessä ei voida eikä ole välttämätöntäkään lähemmin kajota. Äänietuoikeuksien puolesta ja niitä vastaan voidaan esittää useitakin perusteita. Useiden maiden lainsäädännössä on vielä voimassa rajaton oikeus antaa osakkeille erilaisia äänimääriä. Näin on laita Suomen ohella myös Ruotsissa,<sup>28</sup> Tanskassa, Norjassa ja Belgiassa. Englannissa ja Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa voi vain määrätyillä osakkeilla olla äänioikeus, toisilta se voi kokonaan puut-

<sup>28</sup> Ruotsin lainvalmistelukunta on uuden osakeyhtiölakiehdotuksen perusteissa nimenomaan huomauttanut: »I bolagsordningen kan sålunda bestämmas, att en aktie av ett aktieslag (A-aktie) berättigar till en röst, medan en aktie av ett annat slag (B-aktie) berättigar till en halv, en tiondel, en hundradels eller en tusendels röst, eller ock att en A-aktie berättigar till två, tio, etthundra eller ett-tusen röster, medan en B-aktie berättigar till en röst.» Tilastollinen selvitys mm. Ruotsissa on osoitanut, että siellä 1,8 % osakeyhtiöiden kokonaisluvusta on sellaisia, joiden osakkeilla on joko yhtä suurempi tai sitä pienempi äänimäärä. Äänimäärään nähden erilaisia osakkeita tavataan suhteellisesti runsaammin suurissa osakeyhtiöissä. Erikoisesti tämä koskee suurimpia ja pienimpiä äänimääriä, siis sellaisia osakeyhtiöitä, joiden osakkeiden ääniarvo on 100 tai 1000 taikka 1/100 tai 1/1000. *Lagberedningens förslag II* ss. 498/9. — Estettä ei voine olla siihenkään, että yhtiöjärjestykseen otetaan määräys, jonka mukaan erällä osakkeilla vain *määräytyissä kysymyksissä* on suurempi äänimäärä kuin toisilla osakkeilla. Ruotsin lainvalmistelukunta onkin perusteluissaan tästä lausunut: »Bolagsordningar med dylika bestämmelser — exempelvis, att A-aktier, som äro inlösbara, i allmänhet hava en röst, men vid beslut om inlösen en fjärdedels röst, eller att aktier av visst slag (preferensaktier) i allmänhet hava en röst men vid beslut om vinstutdelning en fjärdedels röst — hava inregistrerats.» *Lagberedningens förslag II* s. 498 viite 1. Viimeksimainitussa viitteessä on myös lausuttu se mielestäni oikea kanta, ettei yhtiöjärjestykseen voida ottaa sellaista määräystä, jonka mukaan osakkeilla olisi suurempi ääniarvo vain niin kauan kuin ne ovat määrätyn henkilön omistuksessa, vaikka tämän sisällöksiä yhtiöjärjestyksiä mm. Ruotsissa on joskus hyväksytty. Osakeyhtiölainsäädännön perusteisiin näet kuuluu, ettei osakkeeseen liittyvä oikeus ole riippuvainen siitä, kenen hallinnassa ja omistuksessa osake kulloinkin on.

Ruotsin uuden osakeyhtiölain säännöksiin tässä suhteessa ei voida kajota muuta kuin huomauttamalla, että sanotun lain 119 §:n mukaan jokaisella osakkeella on yksi ääni ja ettei kukaan omilla ja toisten osakkeilla saa äänestää suuremmalla määrällä kuin 1/5:lla kokouksessa edustetusta osakepääomasta. Sanotussa §:ssä huomautetaan vielä, että yhtiöjärjestykseen voidaan ottaa tästä poikkeavia määräyksiä, mutta »att olika röstvärde för aktier i bolaget icke må så bestämmas, att röstvärdet för någon aktie överstiger tio gånger röstvärdet för annan aktie, och att

tua.<sup>29</sup> Saksan osakeyhtiölainsäädännössä (12, 115 ja 116 §:t) on pääperiaatteena, ettei osakkeelle saada antaa yhtä suurempaa ääniarvoa, vaikkakin tästä pääsäännöstä voidaan myöntää poikkeuksia, jos yhtiön paras tai elinkeinoelämän tarve sitä vaativat. Sitä paitsi voidaan antaa äänioikeudettomiakin osakkeita, joiden nimellisarvon mukaan laskettava määrä ei saa kohota kuin enintään puoleen muiden osakkeiden nimellisarvon mukaan lasketusta arvosta. Niinikään muissa maissa on erikoismääräyksiä osakkeiden erilaisista ääniarvoista.<sup>30</sup>

Osakkeeseen liittyvä äänimäärä, olkoonpa se sitten suurempi tai pienempi, vahvistetaan tavallisesti yhtiöjärjestyksessä kiinteä k-

aktieägares rättighet att genom ombud utöva rösträtt ej får inskränkas i vidare mån än att föreskrift må kunna meddelas därom, att till ombud må utses allenast aktieägare.» *Lagberedningens förslag II ss. 497—504.*

<sup>29</sup> *Hallstein ss. 232/3.* Vrt. myös alaviitta 44.

<sup>30</sup> Saksan osakeyhtiölain mukaan äänioikeudettomia osakkeita nimitetään »Vorzugsaktie ohne Stimmrecht». Puuttuva äänioikeus onkin ainoa ero, jossa nämä nyt puheenaolevat osakkeet eroavat kantaosakkeista. Kaikki muut osakkaan oikeudet tulevat äänioikeudettomillekin osakkeenomistajille. Äänioikeuden puuttumisen vastikkeena saavat näiden osakkeiden omistajat etuoikeuden voittoon. Jollei tätä etuoikeutta voittoon nähden voitaisi toteuttaa, voi tällaisen osakkeen omistaja saada äänioikeudenkin. Niinpä Saksan osakeyhtiölain 116 §:n 2 momentissa sanotaan: »Wird der Vorzugsbetrag bei der Verteilung des Gewinns in einem Jahr nicht oder nicht vollständig gezahlt und der Rückstand im darauffolgenden Jahr nicht neben dem vollen Vorzug dieses Jahres nachgezahlt, so haben die Vorzugsaktionäre das Stimmrecht so lange, bis die Rückstände nachgezahlt sind.»

Kun äänioikeutetuilla osakkailla on mahdollisuus esim. yhtiöjärjestyksen muutoksen kautta joko pienentää tai kokonaan poistaakin etuoikeutettujen, mutta äänioikeutta vailla olevien osakkaiden oikeuksia, on osakeyhtiölaki koettanut turvata tältä varalta äänioikeudettomien osakkeiden omistajia. Jos näet etuoikeutettujen osakkeiden etuoikeus poistetaan, saavat nämä osakkeet jälleen täyden äänioikeuden Saksan osakeyhtiölain 117 §:n 4 momentin mukaan. Vrt. myös *Schlegelberger s. 486 ss.*; *Teichmann-Koehler s. 254 ss.* Aikaisemman lainsäädännön mukaan ei Saksassa voinut olla äänioikeudettomia osakkeita. Ks. mm. *Brodmann, Aktienrecht. Berlin ja Leipzig 1928 (lyh. Brodmann) s. 316.* Ranskassa on tämä kysymys myös herättänyt kauan mielenkiintoa. Pääsääntönä 13 päivänä marraskuuta 1933 annetun lain mukaan on, että osakas saa ääniä samassa suhteessa, kuin hänen osakkeidensa arvo on koko osakepääomaan. Mutta yhtiöjärjestykseen voidaan ottaa määräys, jonka mukaan määrätty osakkeet voivat saada kaksinkertaisen äänimäärän muihin nähden. Ks. mm. *Lagberedningens förslag II ss. 499/500.*

si. On kuitenkin mahdollista, että se on määrätty liukuvaksikin. Näin on laita mm. silloin, kun osakepääomaa koroitettaessa kullekin uudelle osakkaalle yhtiöjärjestyksessä taataan vähintään sama äänimäärä osaketta kohden kuin on oleva niillä myöhemmillä osakkailla, joita osakepääomaa jälleen koroitettaessa tulee yhtiöön liittymään.<sup>31</sup>

Äänestyksessä annettujen äänien määrä, joka lain tai yhtiöjärjestyksen nojalla osoittaa, mikä on yhtiökokouksen kanta johonkin ehdotukseen nähden, on äänestystulos. Yleisenä sääntönä pidetään, että päätös on hyväksyvä, jos hyväksyvien äänien lukumäärä on vähintään puolet + yksi äänien summasta, mutta hylkäävä, jos hylkäävien äänien lukumäärä on vähintään puolet + yksi. Päätös sanotaan tehdyn silloin yksinkertaisella enemmistöllä, jota myöskin nimitetään ehdottomaksi eli absoluuttiseksi enemmistöksi. Poikkeuksellisesti joko laki tai yhtiöjärjestys saattaa vaatia hyväksyvän päätöksen aikaansaamiseksi suurempaakin, ns. kvalifioitua eli määrään enemmistöä, jopa joskus täydellistä yksimielisyyttäkin. Hylkäävä on päätös, jos annettu äänimäärä osoittaa, ettei määrään enemmistöä tai yksimielisyyttä ole saavutettu. Määrätyissä tapauksissa, varsinkin vaaleissa, voidaan käyttää relatiivisen eli suhteellisen enemmistön järjestelmää, jolla tarkoitetaan sitä, ettei ratkaisevan enemmistön tarvitse kohota edes yksinkertaisen enemmistön vähimpään määrään, mutta sen tulee olla kuitenkin ääniryhmien joukossa suurin. Olettakaamme esim., että annettuja ääniä on 1000 ja että tämä luku jakaantuu eri henkilöitä äänestäneisiin ryhmiin seuraavasti 400, 300, 200 ja 100. Tällöin voittaa 400 äänen kannatuksen saanut mielipide, vaikka se kaikkien muiden yhteenlaskettuun äänimäärään nähden jääkin vähemmistöön.<sup>32</sup> Tämä järjestelmä on yhtiökokouksissa tietääkseni perin harvinainen. Meillä Suomessa sitä voidaan käyttää vain silloin, kun yhtiöjärjestys niin määrää. Tähän järjestelmään enempää kajoamatta huomautettakoon vielä, että kun seuraavassa esityksessä puhutaan enemmistöstä,

<sup>31</sup> *Bumbacher*, Die Aktie als Grundlage des Stimmrechts. Archiv f. Beiträge zum deutschen, schweiz. u. skand. Privatrechte. Mannheim 1922 s. 40.

<sup>32</sup> *Lehmann* s. 192; *Staub* § 251 Anm. 3.

ei sillä tarkoiteta suhteellista enemmistöä, vaan todellista enemmistöä kokonaisäänimäärään nähden.

Kaikista päätöksistä ei tarvitse edes äänestää. Jollei kukaan ole vaatinut äänestystä eikä tehtyä ehdotusta vastustanut, voidaan ehdotus katsoa yksimielisesti hyväksytyksi ja vahvistetaan tavallisesti vasaranlyönnillä. Erimielisyyden sattuessa enemmistön tahto säännönmukaisesti tulee yhtiökokouksen päätökseksi. Poikkeukseton tämä sääntö ei kuitenkaan ole. Niinpä jo edellä oli puhe tapauksesta, jossa vähemmistö saa aikaan hylkäävän päätöksen. Sekä lainsäädännössä että yhtiöjärjestyksessä saatetaan myös myöntää vähemmistölle valta saada aikaan myönteisiäkin päätöksiä. Niinpä voidaan säätää, että määrätynsuuruisen vähemmistön vaatimuksesta jonkin asian käsittely on lykättävä tai äänestys toimitettava määrätyllä tavalla.<sup>33</sup> Erityislaatuinen asiain päätäntämenettely yhtiökokouksissa on suhteellinen vaali. Sitä voidaan käyttää esim. hallituksen jäseniä valittaessa, jolloin yht'aikaisesti pääsee toteutumaan sekä enemmistön että vähemmistön tahto, koska vähemmistönkin edustajia saattaa tulla valituksi. Suhteellista vaalia ei puheenjohtaja enempää kuin vähemmistökään voi vaatia toimeenpantavaksi, ellei oikeussäännös tai yhtiöjärjestys heitä siihen oikeuta. Meillä niin kuin yleensä muuallakin maailmassa on asia jäänyt yhtiöjärjestyksen varaan.

Enemmistön äänimäärän laskemisessa ja toteamisessa voidaan erottaa eri tapauksia sen mukaan, mitä oikeussäännöksen tai yhtiöjärjestyksen mukaan kulloinkin on pidettävä sinä summana, josta äänten enemmistö määrätään. Sellaisena summana voivat olla joko 1) annetut äänet, 2) yhtiökokouksessa läsnäolevat äänet tai 3) osakeyhtiön kaikki äänet. Ensimmäisessä tapauksessa ei oteta huomioon niiden ääniä, jotka, vaikka ovatkin joko henkilökohtaisesti tai edustajan kautta yhtiökokouksessa saapuvilla, eivät ole ottaneet osaa äänestykseen. Toisessa tapauksessa nekin otetaan hylkäävinä ääniä huomioon. Kolmannessa tapauksessa otetaan hylkäävinä ääniä huomioon nekin osakkaat, jotka eivät ole yhtiökokouksessa saapuvilla.

<sup>33</sup> Lehmann s. 195; Staub § 251 Anm. 2.

Päätöstä on edellä kerrotussa toisessa tapauksessa vaikeampi saada aikaan kuin ensimmäisessä tapauksessa. Kaikkein vaikeinta on päätöksen aikaansaaminen kolmannessa tapauksessa. Mitä poikkeuksellisempi ja kohtalokkaampi osakeyhtiön kannalta katsoen jokin päätös on tai mitä enemmän sen voidaan katsoa loukkaavan osakkaiden vähemmistön oikeutettuja etuja, sitä enemmän lainsäädännössä tai yhtiökokouksessa on pantu esteitä tällaisen päätöksen aikaansaamiselle. Siitä mikä peruste on kulloinkin pantu siksi, josta enemmistön äänimäärä on laskettava, voidaan osaltaan päätellä, kuinka tärkeä päätös on kysymyksessä. Tavallaan vielä tehokkaampana muotomääräyksenä voidaan pitää määräänemmistöä tai yksimielisyyttä koskevaa vaatimusta. Paitsi suurta quorum-lukua voidaan vielä asettaa vaatimukseksi, että päätös on tehtävä kahdessa tai useammassakin toisiaan seuraavassa yhtiökokouksessa.<sup>34</sup> Voidaanpa määrätä, että kokousten välillä täytyy kulua määrätty aika. Päätöksen tekemiseksi voidaan siis vaatia paitsi quorumia

A. yksinkertainen enemmistö; laskuperusteena

- a. 1) annetut äänet,
- b. 2) läsnäolevat äänet tai
- c. 3) kaikki äänet;

tai B. määräänemmistö; laskuperusteena

- d. 1) annetut äänet,
- e. 2) läsnäolevat äänet tai
- f. 3) kaikki äänet;

tai C. yksimielisyy s; laskuperusteena

- g. 1) annetut äänet,
- h. 2) läsnäolevat äänet tai
- i. 3) kaikki äänet.

<sup>34</sup> Esim. Ruotsin osakeyhtiölain 133—137 §. Vrt. myös edellä alaviite 25 sekä *Lagberedningens förslag* II s. 529 ss.

*Huugo Raninen*

ja D. päätöksen tekeminen kahdessa kokouksessa missä tahansa A—C ryhmien tapauksessa.

Muotomääräyksen tuottama vaikeus tulee suuremmaksi kuljettaessaan sarjasta A sarjaan C, mutta se ei kasva sarjassa a—i. Vaikeus enenee luonnollisesti jokaisessa ryhmässä sarjassa 1—3. Jokaisessa »kaikki äänet» tapauksessa on epäsuora quorum-vaatimus. Seuraava numerollinen esitys valaisee vaadittavan enemmistön vaihte-luita. Laskuperusteena ovat äänimäärät 1.200, 800 ja 600.

|                      |                | yksinkertainen |               |  |
|----------------------|----------------|----------------|---------------|--|
|                      | perusäänimäärä | enemmistö      | 3/4 enemmistö |  |
| kaikki äänet .....   | 1.200          | 601            | 900           |  |
| läsnäolevat äänet .. | 800            | 401            | 600           |  |
| kaikki äänet .....   | 600            | 301            | 450           |  |

Jos quorum lasketaan annetuista äänistä, ei se vaikuta enemmistö-lukuihin.

Osakeyhtiölakimme 24 §:n 2 momentista selviää, että Suomessa riittää yksinkertainen äänten enemmistö annetuista äänistä tavallisia päätöksiä tehtäessä yhtiökokouksissa.<sup>35</sup> Tämä säännös on kuitenkin tahdonvaltainen eli dispositiivinen, josta aiheutuu, että yhtiö-järjestys voi sisältää toisenlaisia määräyksiä tässä suhteessa. Viimeksisanotun lain 27 §:n 1 momentista käy ilmi, että yhtiöjärjes-tyksen muuttamiseen tarvitaan 3/4:n enemmistö läsnäolevista eikä annetuista äänistä. Tämäkin säännös on dispositiivinen, joten yhtiö-järjestyksessä on mahdollisuus määrätä toisin.<sup>36</sup> Siinä voidaan esim. sanoa, että yhtiökokouksessa päätöksen tekemiseksi jostakin asiasta vaaditaan kolmen neljänneksen koko osakepääomasta kannatus. Asia on luonnollisesti selvä, jos kaikki osakkeet ovat jäljellä, mutta miten

<sup>35</sup> *Chydenius* s. 60.

<sup>36</sup> Vertailun vuoksi mainittakoon, että mm. Norjassa, Englannissa ja Argentiinassa on tahdonvaltaisena vaatimuksena tavallisia päätöksiä tehtäessä yksinkertainen enemmistö annetuista äänistä. Merkkillistä oli, että keisariajan Venäjällä vaadittiin tavallistenkin päätösten tekoon 3/4:n määräänemmistö läsnäolevista äänistä. *Hallstein* s. 267.

on meneteltävä silloin, jos osakkeita on amortisoitu<sup>37</sup> eikä niitä ja ääniä enää olekaan niin paljon kuin niitä osakepääoman osakkeisiin jakaantuneisuuden mukana pitäisi olla.

Tässä tapauksessa on siis kysymys »kaikkia ääniä» laskuperusteeksi vaativasta säännöstä, jonka mukaan sitä lukua, joka osoittaa, kuinka moneen osakkeeseen yhtiön osakepääoma jakaantuu, pidetään myöskin lukuna, joka suoraan tai ainakin välillisesti ilmaisee osakepääomaan liittyvien kaikkien äänien lukumäärän. Tämä luku ei enää pidäkään paikkaansa, jos joitakin osakkeita on amortisoitu. Luvun täytyy siitä huolimatta pysyä muuttumattomana, koska osakepääomaa osoittavaa lukua ei saada pienentää ja koska jäljelle jääneiden osakkeiden nimellisarvoa ei koroiteta. Jos koroitus tehtäisiin, ei mitään ristiriitaa olisi olemassa. Koroitusta ei kuitekaan ole tapana tehdä, koska osakeyhtiölainsäädäntö ei tunne tällaista osakepääoman suuruuteen vaikuttamatonta ja pelkästään osakkeen nimellisarvoon kohdistuvaa koroitusta. Käytäntö arvostelee kuitenkin asiat niin kuin ne ovat tapahtuneet ja noudattaa reaaliperiaatteeksi nimitettyä oikeusperiaatetta. Amortisaation jälkeenkin vielä olemassa olevien osakkeiden osuus voittoon ja yhtiön nettovaroihin kasvaa amortisoitujen osakkeiden vastaavalla osuudella. Tämä ilmiö on konstruotavissa kuoletettujen eli amortisoitujen osakkeiden jäljellä olevien oikeuksien sulautumiseksi olemassa oleviin osakkeisiin, koska katson, että amortisoiduista osakkeistakin jää jäljelle sekä varallisuussisältöisiä että myötähallintaoikeuksia, joihin viimeksimainittuihin kuuluu juuri äänioikeus. Varallisuussisältöisten ja myötähallintaoikeuksien välillä on se ero, että edellisten sulautuminen näkyy siinä, että kullekin jäljellä olevalle osakkeelle määräytyy suurempi osuus mm. tilinpäätöksen yhteydessä kuin muuten olisi laita, mutta myötähallintaoikeuksien sulautuminen ei näy numerollisena ilmaisuna. Ääniä ei voida liittää jäljelläolevien osakkeiden yhteyteen, koska ne eivät ole siten tasan jaettavissa ja eroteltavissa kuin varallisuus-oikeudet. Osakeyhtiölakimme 24 §:stä ilmenee myös, ettei ääni

<sup>37</sup> Amortisaatiolla eli kuolettamisella tarkoitetaan sitä, että osakeyhtiö lunastaa omia osakkeitaan voittovaroillaan.

meillä, kuten eräissä muissa maissa, ole jaettavissa murto-osiin. Niihin nähden täytyy olla olemassa jonkinlainen yhdysomistusoikeus, joka jakamattomana liittyy jokaiseen jäljellä olevaan osakkeeseen. Näin selitettäessä johdutaan sellaiseen lopputulokseen, että amortisoitaessa jäljelle jääneiden osakkeiden äänimäärä vastaa tarkalleen osakepääoman edellyttämää äänien summaa, milloin äänestystulosta laskettaessa osakepääoman äänien summaa on pidettävä peruslukuuna, josta enemmistö määrätään. Tätä kysymystä en ole tosin nähnyt kirjallisuudessa pohditun, niin mielenkiintoinen kuin se teoreettisesti onkin.

Kuten edellä jo mainittiin, voidaan äänien enemmistö, olkoonpa kysymys joko yksinkertaisesta tai määräenemmistöstä, laskea joko annetuista, läsnäolevista tahi kaikista äänistä. Jos tulos määräytyy annetuista äänistä, voidaan vähin hyväksyttävä äänien lukumäärä laskea vasta kunkin äänestyksen jälkeen, mutta jos tämä äänien lukumäärä lasketaan läsnäolevista tai osakeyhtiön kaikista äänistä, voidaan laskutoimitus suorittaa jo ennen ensimmäistäkin äänestystä ja kaikkein äänestysten varalle.

Voimassa olevassa osakeyhtiölaissamme ei ole mitään määräystä suurimmasta sallitusta äänimäärästä. Sen sijaan mm. Asunto-osakeyhtiölakimme 7 §:ssä on säännös, jonka mukaan ei kukaan asunto-osakeyhtiön yhtiökokouksessa voi äänestää enemmällä kuin viidenneksellä kokoukseen osaaottavien yhteenlasketusta äänimäärästä, ellei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty.<sup>37a</sup> Ei myöskään pankkilakimme 11 §:n 1 momentin mukaan kukaan pankin yhtiökokouksessa saa äänestää »enemmällä kuin yhdellä kahdeskymmenesosalla kokouksessa edustetusta äänimäärästä».

Näillä supistamistoimenpiteillä pyritään estämään valtakirjojen avulla tapahtuvaa äänien kerääntymistä yksiin käsiin. Omat ja edustuksiin liittyvät äänet lasketaan yhteen ja supistus toimitetaan tästä summasta. Kun edustajalla on mahdollisuus äänestää eri

<sup>37a</sup> Tällä kannalla mm. Ruotsin osakeyhtiölaki (119 §:n 1 mom:n 4 kohta). Ks. myös *Lagberedningens förslag* II s. 502.

tavoin omilla ja eri tavoin kunkin edustettavan äänillä,<sup>38</sup> tällainen edustettavien äänien häviäminen riistää häneltä tämän mahdollisuuden. Olettakaamme, että yhtiökokouksen äänten enemmistö on las-kettava läsnäolevista äänistä sekä niin, ettei kukaan saa äänestää omasta ja toisten puolesta enemmällä kuin 1/5 annetuista äänistä. Läsnä sattuu olemaan 400 ääntä, joista A:lla itsellään on 80 ja edus-tamansa B:n ääniä hänellä on niinkään 80. Supistusmääräyksen vuoksi hänellä kuitenkin 160 äänen sijasta on käytettävänään vain 80 ääntä. Jos A haluaa äänestää »jaa» ja B »ei», on A:n valittava, kumman mielipiteen hyväksi hän 80 ääntänsä käyttää. Hän ei voi niitä jakaa suhteellisesti kummankin mielipiteen mukaan.<sup>39</sup> Tämä kanta on ilmaus siitä periaatteesta, että kunkin äänestäjän äänet on käytettävä yhtenäisesti,<sup>40</sup> vaikkakin esim. A edustaessaan B:tä voi käytellä omia ja B:n ääniä eri tavoin jakamattomina ääniryhminä. Näin ollen B:n äänet voivat kokonaan hävitä, jos A käyttää omat äänensä. Mainitusta yhtenäisyssäännöstä voidaan kehittää uusia-kin sääntöjä. Jos esim. äänien yläraja on 1/4 annetuista äänistä, on A:lla edellisen esimerkin mukaisesti käytettävänään 100 ääntä, joista yhtenäisyssäännön mukaan A:lle kuuluu 80 ja B:lle 20. Eri tavoin käytettäviä ääniryhmiä on siis jälleen kaksi, joskin edustettu B:n ääniryhmä joutuu esiintymään heikentyneenä. Aikaisemmassa tapauksessa edustetut äänet voivat kokonaan kadota, jälkimmäisessä tapauksessa ne vähenevät. Nimitän tätä ilmiötä edustettujen äänien väistymiseksi. Jos valtuutetulla on edustettavanaan useita määrältään erilaisia ääniryhmiä, tapahtuu näiden kesken pienemmän ääniryhmän väistymistä. Jos oletamme, että edustettujen ääniryhmien summan 200 muodostavat ääniryhmät 60, 100 ja 40 ja että summa supistuksen johdosta alenee vaikkapa 120:een, jää jäljelle kaksi itsenäistä ääniryhmää 100 ja 20, joita voi-

<sup>38</sup> Skarstedt s. 186; Staub § 252 Anm. 3; Schlegelberger s. 471.

<sup>39</sup> Skarstedt s. 187.

<sup>40</sup> Mm. Staub (§ 252 Anm. 3) on nimenomaan sanonut: »Aus dem Wesen des Stimmrechts überhaupt folgt, dass jeder Aktionär das Stimmrecht nur einheitlich (kurs. Staub'in) ausüben kann». Päinvastaisella kannalla on mm. Horowitz. Staub § 252 Anm. 3.

daan käytellä eri tavoin. Ryhmä 40 on hävinnyt kokonaan ja ryhmän 60 arvo on vähentynyt 20:een. Näin tapahtuu enemmistöperiaatteen nojalla. Jos äänten summa olisi alentunut 170:een, olisivat kaikki kolme ääniryhmää säilyneet, kaksi suurinta vähentymättöminä ja kolmas ryhmä 40 yhteen neljäsosaan vähentyneenä. Jos edustetut ääniryhmät olisivat yhtä suuria, esim. kaksi 100 äänen ääniryhmää, joista toisen puolesta edustaja on saanut tehtäväkseen äänestää »jaa» ja toisen puolesta »ei», niin automaattinen karsiutuminen ei ole mahdollinen. Silloin edustajan on äänestäessään ratkaistava, kumpaa mielipidettä ja ääniryhmää hän antaa supistuksen kohdata.

Joissakin tapauksissa voidaan kahdenkin osakkaan äänimäärät laskea yhteen ja supistus toimittaa yhtiöjärjestyksen osoittamaan ylimpään äänirajaan, vaikkapa nämä henkilöt vastustaisivatkin tällaista yhdistämistä ja supistamista. Asiaan ei liioin vaikuta, ovatko he henkilökohtaisesti tai valtuutetun kautta edustettuna yhtiökokouksessa. Näin on laita esim. silloin, kun on kysymyksessä avio- puoliset, joiden välinen avioliitto on solmittu ennen tammikuun 1 päivää 1930. Silloin niin miehen kuin naisenkin osakkeet kuuluvat pesän yhteiseen omaisuuteen.<sup>41</sup>

Edellä esitin, että jos yhtiökokouksessa läsnäolevat äänestäjät eivät syystä tai toisesta ole äänestäneet, otetaan ne hylkäävinä ääninä huomioon, jos enemmistö on laskettava läsnäolevien äänien summasta.<sup>42</sup> Suomen oikeuskäytännöstä en ole löytänyt yhtään tapausta, jossa olisi määrätty kanta tähän kysymykseen nähden, mutta sensijaan itsehallintoyhdyskuntien, nimenomaan kunnanvaltuustojen kokoukset antavat lisävalaistusta tähän kysymykseen. Milloin kaupunki-, kauppala- tai maalaiskuntien valtuustoissa tehtäviin päätöksiin vaaditaan määräenemmistö, se kunnallislakiemme mu-

<sup>41</sup> KKO 1929 II 772. Ks. myös *Ritter, Kommentar zum Aktiengesetz*. München u. Berlin 1938 Anm. 2d zu § 12.

<sup>42</sup> Vrt. kuitenkin Saksan tieteisopin kanta: *Staub* § 251 Anm. 4; vrt. myös *Brodmann* s. 310 ja varsinkin s. 428.

kaan on laskettava saapuvilla olevista äänistä.<sup>43</sup> Korkein hallinto-oikeus on katsonut saapuvilla oleviksi ne, jotka on merkitty läsnäoleviksi, mutta ovat kesken poistuneet, vaikkei tätä poistumista ole merkitty pöytäkirjaan tai muuten selvitetty. Sama tuomioistuin on luonnollisesti katsonut läsnäoleviksi myös ne, jotka ovat pidättyneet äänestämästä tai ovat olleet jäävillisiä äänestämään. Jos tätä periaatetta sovelletaan osakeyhtiöidenkin yhtiökokouksiin, todetaan, että jos äänet yhtiöjärjestyksen mukaan on laskettava läsnäolevista äänistä ja läsnäoleva osakas on pidättynyt äänestämästä tai on esteellinen äänestämään taikka pöytäkirjaan läsnäolevaksi merkitty osakas on poistunut kokouksesta poistumisestaan asianmukaisesti ilmoittamatta, on tällaisten henkilöiden antamatta jääneet äänet katsottava hylkääviksi ainakin silloin, kun päätös on tehtävä määräenemmistön. Siihen, onko näin meneteltävä silloinkin, kun päätöksentekoon tarvitaan vain ehdoton eli absoluuttinen enemmistö läsnäolevista äänistä, ei meidän oikeuskäytännöstämme saada vastausta. Tosin korkein hallinto-oikeus on eräässä joulukuun 20 päivänä 1932 antamassaan ratkaisussa määrännyt kantansa siinä, onko äänestämästä pidättyneiden äänet luettava hylkäävien joukkoon silloin, kun valtuusto tekee päätöksensä ehdottomin enemmistön, ja vastannut luonnollisesti kysymykseen kielteisesti, koska sekä kaupunkien kunnallislain 22 §:n 3 mom:n että maalaiskuntain kunnallislain 26 §:n 3 mom:n mukaan »se mielipide, jonka puolesta enimmäkseen äänet on annettu» (harv. meidän), tulee valtuuston päätökseksi. Mutta tällöin on absoluuttinen enemmistö laskettava, kuten lainkohdan sanamuodosta havaitaan, annetuista eikä läsnäolevista äänistä. Kysymys on siis ehdotonta enemmistöä koskevain asiain kohdalla jäänyt avoimeksi silloin, kun enemmistö lasketaan läsnäolevista äänistä. Omasta puolestani ratkaisisin kysymyksen tässä tapauksessa samoin kuin määräenemmistöinkin tehtävän päätöksen kohdalla, koska ei ole mitään perusteltua syytä noudattaa toisenlaistakaan menettelyä.

Äänestystulosta laskettaessa saattaa olla jolloinkin merkitystä

<sup>43</sup> Kaupunkien kunnallislain 22 §:n 4 mom.; maalaiskuntain kunnallislain 16 §:n 1 mom.

myöskin sillä, että osakkeet niihin liittyviin oikeuksiin nähden voivat olla erilaisia. Meillä Suomessakin puhutaan kanta- ja etuoikeutetuista osakkeista.<sup>43a</sup> Etuoikeus saattaa ilmetä mm. siten, että jollakin tai joillakin osakeryhmillä on useampia ääniä kuin toisilla osakkeilla, muista etuoikeuksista puhumattakaan. Monesti voidaan joko lainsäädännössä tai yhtiöjärjestyksessä määrätä, että jos yhtiöjärjestyksen muutos vaikuttaa myös osakkeiden keskinäistä suhdetta muuttavasti, on muutoksesta kärsimään joutuvien osakkeiden kesken toimitettava erillinen äänestys, jossa on voimassa joko sama tai suurempi enemmistövaatimus kuin yhtiökokouksen yleisäänestyksessäkin. Joskus voidaan tässä erillisessä äänestyksessä vaatia täydellistä yksimielisyyttäkin. Tämä erillisuus ei kuitenkaan merkitse äänestyksen toimittamista kirjaimellisesti erillään yleisäänestyksestä,<sup>44</sup> vaan sitä, että yleisäänestyksen tulosta määrättäessä otetaan selville toisaalta yleistulos, toisaalta se ryhmätulos, jolloin, jos yleistulos on myöntävä, ryhmätulosta pidetään tosiasiassa ratkaisevana.<sup>45</sup> Näin ollen hylkäävä ryhmätulos voi tehdä arvottomaksi myöntävän yleistulok-

<sup>43a</sup> Eräissä maissa tavataan hyvinkin monenlaisia osakkeita. Niinpä Englannissa on pidetty seuraavia osakelaatuja tavallisina: 1. Tavalliset etuoikeutetut osakkeet, jotka ovat oikeutetut ensisijaisesti saamaan osinkonsa tai pääomansa takaisin. Etuoikeus koskee yleensä kunkin vuoden voittoa. 2. Kasvavat eli kumulatiiviset etuoikeutetut osakkeet. Jollei osinkoa jonakin vuonna voida jakaa, se siirtyy seuraavaan vuoteen. 3. Osuusetuoikeutetut osakkeet (engl. participating preference shares), joille taataan tavallisen kiinteän osuuden ohella osuus jäljellä olevaan voittoon. 4. Lunastettavat etuoikeutetut osakkeet (engl. redeemable preference shares) ovat sellaisia, jotka voidaan joko voitosta tai uusemissiosta saaduilla voittovaroilla lunastaa. 5. Tavalliset osakkeet (engl. ordinary shares) vastaavat meidän kantaosakkeitamme. 6. Perustajaosakkeet (engl. Founders shares) ovat yleensä harvallukuisia ja tavallisesti epämieluisia muille osakkaille siksi, että ne pyrkivät saamaan mahdollisimman suuren osingon välittämättä muuten liikkeen menestymisestä. 7. Osakkaaksipääsyosakkeet (engl. Copartnership shares) ovat sellaisia osakkeita, jotka annetaan liikkeen henkilökunnalle ja ovat äänioikeudettomia. *Stephenson, Principles and Practice of Commerce*. Lontoo 1935 ss. 46/7.

Samoin Amerikassa saattaa esiintyä hyvinkin monenlaisia osakkeita. Amerikkalaisille osakkeille on usein tyypillistä, että niillä ei ole äänioikeutta. Vrt. *Hoffmann, Wirtschaftslehre der kaufmännischen Unternehmung*. Leipzig 1932 s. 113. Vrt. myös *Järvinen, Liikeorganisatio*. Helsinki 1939 s. 199 ss.

<sup>44</sup> Sen sijaan Saksassa on toimitettava erillinen äänestys. Ks. mm. *Staub* § 275 Anm. 5; *Brodmann* s. 428 ss.

<sup>45</sup> *Skarstedt* s. 234. Vrt. kuitenkin *Brodmann* s. 431.

sen. Jos taas yleistulos on hylkäävä, ei ryhmätuloksella ole mitään merkitystä. Jollei varmasti voitaisi päättää, mikä osakelaatu joutuu muutoksesta kärsimään, on saksalaisessa tieteisopissa <sup>46</sup> suositeltu ryhmä-äänestyksen toimeenpanemista kaikissa osakelaaduissa. Silloin on jätetty kuitenkin selostamatta, miten äänestystulos on laskettava, kun on selvitetty kunkin ryhmä-äänestyksen tulos. Kukin tällainen ryhmä-äänestys merkitsisi silloin yhtä joko hyväksyvää tai hylkäävää ääntä. Voidaan kysyä, pitääkö kaikkien näiden äänien olla hyväksyviä vai riittääkö siihen sama enemmistö kuin yleisäänestyksessä taikka sama kuin ryhmässä. Vastaisin myönteisesti viimeiseen vaihtoehtoon, jollei yhtiöjärjestys sisällä muunlaista määräystä. Meillä Suomessa tällainen ryhmä-äänestys ja velvollisuus toimittaa sellainen äänestys riippuu kokonaan yhtiöjärjestyksen sisällyksestä.

Suomen voimassa olevan osakeyhtiölain 27 §:n 1 momentin mukaan yhtiöjärjestyksen muuttamista koskevan päätöksen aikaansaamiseksi vaaditaan 3/4 kaikista kokouksessa edustetuista äänistä. Tätä on pidettävä yleissääntönä, josta sanotun lain 22 §:n 2 momentti sisältää poikkeuksen. Viimeksimainitun lainkohdan mukaan yhtiön vararahaston perustamista tarkoittavan päätöksen tekoon tarvitaan vain 2/3 samalla tavalla laskettava enemmistö.

Käytännössä saattaa sattua tapauksia, jolloin on vaikeata ratkaista, sisältääkö jokin päätös yhtiöjärjestyksen vai ei. Niinpä erään yhtiöjärjestyksen mukaan oli suoritus osakepääomaa koroitettaessa tehtävä yhden vuoden kuluessa koroituspäätöksestä lukien. Yhtiökokous päätti kuitenkin yksinkertaisin enemmistön, että suoritus aika on lyhyempi. Korkein oikeus hyväksyi tämän menettelyn yhtyen alempien oikeusasteiden perusteluun, että yhtiöjärjestyksessä oleva aikamääräys sisälsi vain säännöksen siitä, milloin suoritus oli viimeistään tehtävä.<sup>47</sup> Eräänlaisena yhtiöjärjestyksen muuttamisena pitävät toiset yhtiön purkamistakin silloin, kun yhtiöjärjestyksessä ei ole mitään määräaika yhtiön toimiajasta taikka mainintaa, minäkalaisin enemmistön purkamista koskeva päätös on tehtävä. *Chy-*

<sup>46</sup> Staub § 275 Anm. 4. Vrt. Brodmann s. 430 ss.

<sup>47</sup> KKO 1936 tied. 353.

deniuksen<sup>48</sup> mukaan tarvitaan purkamispäätöksen aikaansaamiseksi silloin kaikkien yhtiön osakkaiden suostumus. Joidenkin mielestä riittää edellä puheena ollut 3/4 enemmistön myönnytys. *Cederberg* on laajojen perustelujen jälkeen tullut siihen tulokseen, ettei tässä ole kysymys yhtiöjärjestyksen muuttamisesta ja että niin ollen yksinkertainen enemmistö voi tehdä pätevän purkupäätöksen.<sup>49</sup> Saman enemmistön kannalla on myöskin *Hernberg*.<sup>50</sup> Niinikään oikeuskäytännössämme on asetettu yksinkertaisen enemmistön kannalle. Niinpä korkein oikeus on 4 päivänä lokakuuta 1937 antamassaan tuomiossa omaksunut tämän kannan ja laskenut enemmistön kokouksessa läsnäolleesta osakepääomasta.<sup>51</sup> Asunto-osakeyhtiöissä vaaditaan kuitenkin, jollei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty, kaikkien osakkeenomistajain suostumus. Tämän sisältöinen säännös on asunto-osakeyhtiölain 9 §:ssä. Saman §:n toisessa momentissa on säännöstä lievennetty siten, että »ellei yhtiön toimintaa voida jatkaa tuottamatta osakkeenomistajille huomattavaa vahinkoa, saakoon kuitenkin yhtiökokous päättää yhtiön omaisuuden myymisestä ja yhtiön purkamisesta, jos vähintään kolme neljättä osaa kaikkien osakkeenomistajien yhteenlasketusta äänimäärästä päätöstä kannattaa.» Jos yhtiöjärjestyksessä on määräys, että osakepääoma voidaan korottaa tiettyyn määrään saakka, ei päätöstä, jolla tuo ennakolta ajateltu toimenpide toteutetaan, tarvitse tehdä määrä-, vaan absoluuttisin enemmistöllä, koska silloin ei ole kysymys yhtiöjärjestyksen muuttamisesta. Samaa sääntöä on sovellettava muihinkin yhtiöjärjestyksessä jo huomioon otettuihin toimenpiteisiin nähden, jotka yhtiökokous panee täytäntöön.

Jos äänestyksessä annetaan yhtä monta »jaa» ja »ei» ääntä, voidaan kysyä, mikä mielipide tulee ratkaisevaksi.

Jos pidetään kiinni ehdottoman enemmistön periaatteesta, ei pää-

<sup>48</sup> *Chydenius* s. 96.

<sup>49</sup> *Cederberg*, Kan, i händelse bolagsordning intet därom stadgar, beslut om upplösning av aktiebolag fattas med röstövertikt och i så fall vilken? JFT 1932 ss. 170/1.

<sup>50</sup> *Hernberg*, Rättshandbok. Helsingfors 1922 s. 376.

<sup>51</sup> DefLegis 1937 oik.tap. n:o 39.

töstä tässä tapauksessa ole tullut aikaan.<sup>52</sup> Useiden maiden lainsäädännössä on kuitenkin säännöksiä tämän tapauksen varalle. Niinpä sekä Suomessa että Ruotsissa on säädetty, että jos äänet menevät tasan, puheenjohtajan mielipide tulee kokouksen päätökseksi, ellei ole kysymys vaalista, jolloin arpa ratkaisee.<sup>53</sup> Yhtiöjärjestyksessä voi olla toisen sisältöinen määräys, jota on noudatettava. Näin ollen oikeussäännökset ovat dispositiivisia. Mutta jos puheenjohtaja kieltäytyisi käyttämästä ratkaisuvallastaan, tulee ehdottoman enemmistön periaate voimaan ja päätös on hylkäävä.

Kauppa- ja teollisuusministeriöstä on ilmoitettu, ettei siellä vahvisteta yhtiöjärjestystä, jossa nyt kosketeltu kysymys olisi järjestetty siten, että äänten mennessä tasan ratkaisu siirtyisi joillekin muille elimille, esim. välimiehen tai välimiesten ratkaistavaksi. Tämän mukaan yhtiöjärjestyksessä voidaan siis vain joko kumota kokonaan sanotun lainkohdan vaikutus tai saattaa voimaan ehdottoman enemmistön periaate taikka muuttaa siinä säädettyä menettelyä mm. siten, että arvan annetaan ratkaista kaikissa niissä tapauksissa, joissa äänimäärät tulevat yhtä suuriksi.

Äänestystuloksen laskemisen suorittaa joko yhtiökokouksen puheenjohtaja tai hänen kehoituksestaan joko yksi tai useampi henkilö. Yhtiökokous voi erikseenkin valita äänten laskijat tai laskennan tarkastajat. Äänten laskenta suoritetaan kuitenkin aina puheenjohtajan ylivalvonnan alaisena, sillä hänen tulee yleisten tällaisissa päätettävissä kokouksissa noudatettavien periaatteiden mukaan julistaa äänestyksen tulos. Jos puheenjohtaja julistaa äänestyksen tuloksen, joka on ristiriidassa tapahtuneiden tosiasiain kanssa, ei asiaa voida auttaa muuten kuin turvautumalla oikeussäännösten tarjoamiin, pätemätöntä päätöstä vastaan kohdistuviin oikeuskeinoihin. Näin on laita mm. silloin, kun puheenjohtaja on erehtynyt riittävän tai tarpeellisen enemmistön suuruuskysymyksissä taikka on väärin hyväksynyt tai hylännyt ääniä eikä jonkun läsnäolijan huomautuksesta oikaise julistustaan.

<sup>52</sup> *Lehmann*, s. 192.

<sup>53</sup> Osakeyhtiölain 24 §:n 2 momentin 5 kohta. Ruotsin osakeyhtiölain 119 §:n 1 momentin 6 kohta.